

Factsheet

Islam

1. Ontstaan en inhoud van de Islam

De Islam (الإسلام *al-islām*) is ongeveer 1.400 jaar geleden ontstaan op het Arabische schiereiland, het huidige Saoedi-Arabië. Daar, omstreeks het jaar 620, kreeg volgens de gelovigen de profeet Mohammed van de engel Gabriël de opdracht van God om Gods boodschap onder de mensen te brengen.

Volgens moslims is de boodschap die Mohammed van God moest verspreiden de vervolmaking van de eerdere Abrahamitische godsdiensten, het Jodendom en het christendom. De islam is, volgens hen de laatste en volmaakte versie van het monotheïstisch geloof.

Mekka als heilige plaats

De islam is ontstaan in een tijd waarin nog in stamverband geleefd werd. Mohammed kreeg zijn opdracht in Mekka, maar werd bij het verkondigen van zijn boodschap gehinderd door de verdeeldheid en belangentegenstellingen tussen de verschillende stammen daar. Stamhoofden voelden zich door hem bedreigd, waardoor hij werd gedwongen te verhuizen (*al hijra*) van Mekka naar Medina. Mekka is nog altijd de heiligste stad op aarde voor moslims, omdat zij Mekka beschouwen als de plek waar de islam is ontstaan.

Verspreiding van het geloof

Vanuit Saoedi-Arabië verspreidde het geloof zich richting Noord-Afrika, (Zuid-)Europa en Azië. Inmiddels is de islam een van de grootste wereldreligies met ongeveer 1,5 miljard moslims en moslima's. Deze bevinden zich voornamelijk in het Midden-Oosten, Indonesië, Pakistan, Bangladesh, Afrika, China en Oost-Europa, maar door migratie ook in West-Europa en de Verenigde Staten.

De Koran

Ongeveer 100 jaar na de dood van Mohammed is de boodschap van Allah in de Koran op schrift gesteld. Tot die tijd werd de boodschap steeds mondeling doorgegeven. *Koran* betekent letterlijk 'oplezing'. Vandaar dat het niet alleen wordt gezien als een tekst die bestudeerd moet worden, maar vooral ook moet worden gereciteerd. Koranrecitatie wordt als een bijzondere vorm van kunst gezien en wordt onderwezen in madrassa's (=scholen).

De Koran is in het Arabisch opgesteld. Voor gelovigen is dit de taal van God en Gods woord kan niet goed vertaald worden in andere talen. Vertalingen worden beschouwd als een uitleg van de Koran en deze hebben niet de heilige status die de Koran, geschreven in de Arabische standaardtaal, heeft. Het vroegere Arabische schrift lijkt nog veel op dat van nu, maar heeft in de loop van de jaren wel transformaties ondergaan. Over de exacte plek van sommige klinkers en puntjes in het schrift zijn sommige (veelal Westerse) geleerden het nog altijd niet eens. Daardoor wordt er nog altijd (bijna 1400 jaar later) getwist over de betekenis van sommige zinnen en teksten.

Koranexegese heeft altijd bestaan en zal misschien wel altijd blijven bestaan. Anno 2008 worden er nog altijd studies losgelaten op de koran en zijn er steeds weer mensen die komen met nieuwe inzichten, nieuwe vertalingen en nieuwe interpretaties (denk bijvoorbeeld aan de 'vrouwvriendelijke' interpretaties van sommige vrouwelijke onderzoekers¹).

Hadith

Behalve de Koran wordt door veel moslims goddelijk gezag toegekend aan de Hadith, de overleveringen van de profeet Mohammed en zijn volgelingen. In de overleveringen staat beschreven wat Mohammed (en zijn naasten) hebben gezegd en gedaan. De levensweg van Mohammed wordt ook de *Soenna* of 'de weg' genoemd. Omdat de overleveringen elkaar op sommige punten tegenspreken, is er onder moslimgeleerden altijd discussie over authentieke en valse versies.

Sharia

De Koran en de Hadith vormen de basis voor de sharia. De sharia is een rechtssysteem. De regels zijn gebaseerd op religieuze bronnen, die zijn ontwikkeld en vastgelegd door moslimgeleerden. Door generaties geleerden en hedendaagse moslimintellectuelen worden de meest uiteenlopende interpretaties van de sharia gegeven. Hoewel gelovige moslims volhouden dat er één sharia is, zijn er vele uitingsvormen. Naast dit religieuze recht kennen islamitische landen ook een nationaal, werelds recht. Dit is vaak een afgeleide van de rechtsstelsels van de voormalige koloniale overheersers.

Rechtspraak

In elk land bestaat er een andere verdeling tussen het religieuze recht en het nationale recht. In Iran, Saoedi-Arabië en Nigeria is het religieuze recht de voornaamste basis voor wetgeving. In de meeste landen in Noord Afrika en het Midden Oosten werken beide rechtsinstuties naast elkaar. Vooral familie- en erfrechtzaken worden behandeld op basis van de sharia.

Per land worden er verschillende keuzes gemaakt in hoe de Sharia zich verhoudt tot het nationaal recht maar ook hoe de Sharia wordt uitgelegd. Hierdoor bestaat er in islamitische landen een grote variëteit aan rechtsstelsels en rechtspraktijken.²

¹ Bijvoorbeeld: Amina Wadud De koran en de vrouw, herlezing van een heilige tekst vanuit een feministisch perspectief (2004) of: <http://meer.trouw.nl/nieuws-en-debat/moslima-s-zoeken-vrouwvriendelijke-uitleg-koran>

² J.M. Otto, Sharia en nationaal recht (2006) en M. Berger, Sharia in Europa? Welke sharia? In Eutopia: 2005

Zuilen

In de islam bestaan de volgende 5 zuilen, die de basis van het geloof zijn en voor moslims de belangrijkste religieuze verplichtingen vormen

1. **De *shahada*** (geloofsbelijdenis)
Het uitspreken hiervan maakt mensen moslim en lid van de geloofsgemeenschap, de umma.
2. **De *salat*** (het gebed)
Dit dient in de regel vijf keer per dag plaats te vinden. Tijdens het gebed buigen moslims richting Mekka, om hun overgave aan God tot uiting te brengen.
3. **Het principe van de *zakat*** (aalmoes, soort belasting)
Moslims dragen in de umma verantwoordelijkheid voor elkaar: rijken moeten rijkdom delen met armen.
4. **Het vasten, in de maand *Ramadan***
Inmiddels is dit in Nederland steeds bekender aan het worden, door de vele Ramadanfestivals en buurt-iftars (iftar = het breken van de vastendag). In de Ramadan wordt door moslims in de hele wereld gevast tussen zonsopgang en zonsondergang.
5. **De *hajj***
Dit is de bedevaart naar Mekka en wordt alleen gedaan door moslims die de reis naar Mekka kunnen betalen en fysiek in staat zijn de reis te maken. Moslims uit de hele wereld komen in witte kleding naar Mekka voor een religieuze ervaring. Gedurende de hajj vind, ook voor thuisblijvers, het offerfeest plaats.

Hoewel de zuilen in principe voor elke moslim verplicht zijn, zijn er nogal wat moslims die zich niet aan alle verplichtingen houden.

Haram of halal

Moslims geloven in een leven na de dood, het eeuwige leven. Voordat zij dit leven kunnen betreden, worden zij na hun dood, op de dag des oordeels, door God beoordeeld op hun daden. Belangrijk hierbij is of zij zich aan de regels van de islam hebben gehouden. Deze regels bepalen wat haram (verboden) en halal (toegestaan) is. Ze betreffen het dagelijkse leven van de moslims en gaan bijvoorbeeld over zaken als het onderhouden van relaties, voeding, gezondheid en reinheid, over het praktiseren van het geloof, man-vrouw-verhoudingen, natuur, etc. etc.

De regels zijn gebaseerd op de tekst in de Koran en de Soenna. Deze teksten worden soms verschillend geïnterpreteerd of sluiten niet aan bij het leven in een moderne, technologische omgeving. In een dergelijk geval kan een kwestie worden voorgelegd aan een raad van geleerden. Van belang is wie de uitspraak doet en vooral door wie hij (het zijn altijd mannen) als een gezaghebbende geleerde erkend wordt. Iedere stroming heeft zijn eigen geleerden binnen de Islam.

2. Verschillende stromingen

Uiteenlopende culturele achtergronden, de lokale geschiedenis en sociaaleconomische situaties hebben invloed gehad op de ontwikkeling van de islam.³ Eén islam bestaat daarom niet.

Twee hoofdstromingen

De twee hoofdstromingen binnen de Islam zijn de volgende:

- Soennisme
- Sjiisme

Het verschil tussen bovenstaande stromingen is gebaseerd op de opvolging van de profeet Mohammed. Sjiieten menen dat er een bloedlijn moet zijn tussen de opvolger en de profeet, terwijl dit voor soennieten niet noodzakelijk is.

Soennisme

85% van de moslims is Soenniet. Ze volgen het leven van Mohammed zo getrouw mogelijk. Er zijn veel rechtsscholen en substromingen binnen deze stroming waaronder hier de belangrijkste:

- hanafieten
- malikieten
- hanbalieten
- sjafi'ieten

Sjiisme

Sjiieten volgen het leven van de neef van Mohammed (volgens bloedlijn), Ali. Hieronder de belangrijkste rechtsscholen en substromingen;

- jafari
- alevieten (liberaal/humanistisch)
- Isma'ilieten (Zeveners, geloven in de terugkeer van de zevende imam)
- Twaalvers (geloven dat er twaalf imams met groot gezag zijn geweest)

Imam is een Arabisch woord waarmee leiderschap wordt aangeduid. Binnen het Soennisme is een imam voorganger in gebed. In het Sjiisme is er slechts een imam die de geestelijke leider is van heel de moslimgemeente. Binnen het Sjiisme heeft de Imam goddelijke inspiratie, bij het Soennisme niet.

Overig

Overige stromingen zijn:

- khawarij; Onderscheid zich van de hoofdstromingen. Legt nadruk op daden ipv. dogmas, houden niet van rituelen en verzetten.
- soefisme; Komt bij beide hoofdstromingen voor. Hecht belang aan zelfdiscipline en spirituele, meditatieve oefeningen.
- Ahmadiyya; Hervormingsbeweging opgericht in Pakistan, India en Bangladesh.
- Druzen; Komt voort uit het Sjiisme in Libanon, Syrië, Israël en Jordanië.
- Koranische; Accepteren alleen de Koran en verwerpen de Haydith.

³ J. Waardenburg, *Islam: norm, ideaal en werkelijkheid* (2000)

3. Orthodoxie, fundamentalisme en islamisme

Bovenstaande drie termen worden tegenwoordig veel gebruikt in discussies over de Islam. Hieronder leggen we de termen uit en geven het verschil tussen elkaar aan.⁴

Orthodoxie

= Rechtzinnig in de leer

Toegepast op religieuze of ideologische overtuigingen, betekent orthodoxie volgens Moors en Jacobs dat een individu of een groep "vasthoudt aan beginselen die vast staan, die een waarheidsclaim inhouden en die met historische autoriteitsargumenten (tradities) zijn omkleed.(..) Orthodoxie bevat per definitie een boodschap en het argument dat die boodschap stevig wortelt in het verleden. (..)

Orthodoxen wensen bepaalde regels strikt na te leven, maar hebben daarbij geen politiek (of maatschappelijke) doel. Hierdoor is orthodoxie een iets minder beladen begrip dan bijvoorbeeld fundamentalistisch of radicaal. Ook al spoorde de beleving van orthodoxe religieuzen niet altijd met de gevestigde democratische waarden.

Fundamentalisme

Fundamentalisme lijkt op orthodoxie. Elke fundamentalist is orthodox, maar niet elke orthodox gelovige zal een fundamentalist zijn. Orthodoxie verwijst naar dogma's en tradities, terwijl fundamentalisme uitgaat van een vast punt in het verleden. Een fundamentalist vat de eigen religieuze of ideologische overtuiging op als onbeïnvloedbaar. Hij of zij ontkent de (mogelijke) betekenis die maatschappelijke ontwikkelingen kunnen hebben op de eigen ideeën.

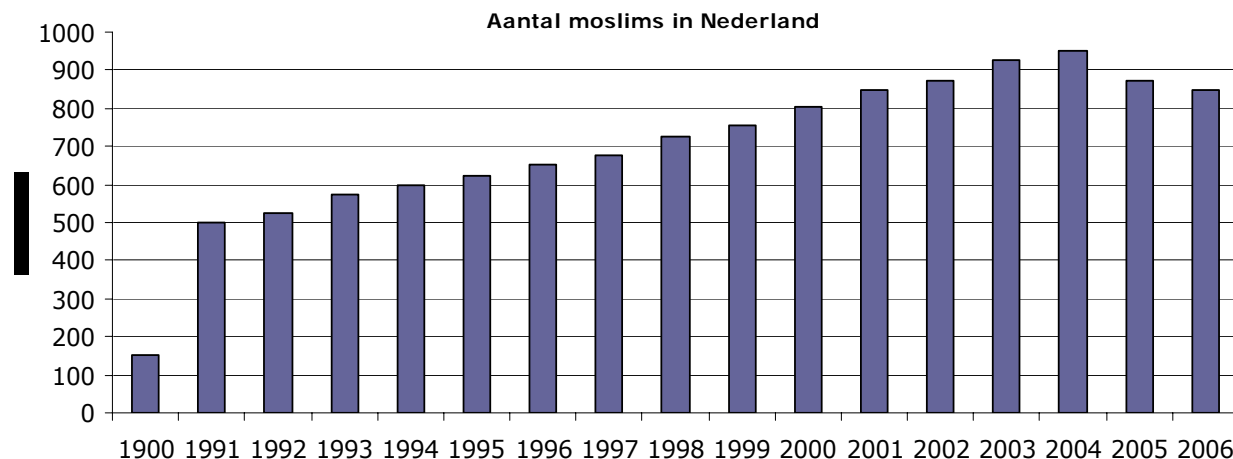
Islamisme / politieke islam

Bovenstaande zijn verzameltermen voor verschillende islamitische stromingen (soennitisch en sjiitisch) die er naar streven dat moslims terugkeren naar hun religieuze bronnen, maar ook politieke (wereldlijke) macht verwerven. Afhankelijk van de invalshoek kunnen tot de islamitische stromingen bewegingen worden gerekend die streven naar invoering en/of handhaving van het islamitisch recht (sharia), van het verwezenlijken van een panislamitische politieke eenheid en van het bestrijden van niet-islamitische (westerse) politieke, culturele, militaire, sociale of economische invloeden.

⁴ H. Moors en M. Jacobs (2009), *Aan de hand van de imam, integratie en participatie van orthodoxe moslims in Tilburg-Noord*, IVA beleidsonderzoek en Advies, Tilburg

4. De Islam in cijfers⁵

Nederland telt procentueel gezien na Frankrijk het hoogst aantal moslims in West-Europa. Onderzoeken van het CBS in 2005 en 2006 komen op respectievelijk 877.000 en 837.000 moslims in Nederland. In 2008 telt het CBS er 825.000 (5% van de bevolking).

Herkomst van moslims in Nederland

X1000	1998	2001	2004	2007
Afghanistan	11	26	36	31
Irak	22	37	42	27
Iran	20	24	28	12
Marokko	236	264	296	264
Somalië	26	30	25	20
Suriname	29	30	32	34
Turkije	281	299	328	323
Overige landen	82	96	116	139
Totaal	707	806	903	850

⁵ <http://www.forum.nl/pdf/factbook-islam-nl.pdf> (2008)